

Philippe Claudel

Zonder mij

Vertaling Manik Sarkar

2012

DE BEZIGE BIJ
AMSTERDAM

*J.-S. Bach, Praeludium nr. 3 in Cis-dur, BWV 872
door Glenn Gould, steeds opnieuw*

Ik open mijn ogen.

Mijn collega zit naast me in het kleine kamertje dat we het 'Biechthok' noemen. Nog geen vijf minuten geleden hebben we een daverende ruzie gehad. Met moeite bedwingt hij zijn woede en zet hij het gezicht op dat we dragen als we iemand ontvangen, een 'cliënt' zoals hij ze noemt: een glad gezicht waarop ieder spoor van sympathie of irritatie ontbreekt. Er zit een vrouw tegenover ons. Ze is nog maar net binnen en we hebben haar zojuist op de hoogte gebracht. Ze bleef drie of vier seconden staan, legde toen haar hand op de leuning van de stoel die we voor haar hadden klaargezet, viel er in neer en begon te brullen.

Wij zijn 'hyena's'. Zo worden we genoemd in de

kleine kring waarin we ons werk doen. Ik haat die benaming. Die doet me dag en nacht pijn. Ons werk bestaat eruit dat we gezinnen waarvan iemand is gestorven proberen over te halen aan een bepaald verzoek te voldoen. We brengen ze op de hoogte van het overlijden en tegelijk of bijna tegelijk proberen we toestemming te krijgen om een aantal organen uit het lichaam te halen.

Ik denk niet dat mijn vak in jouw tijd nog zal bestaan – wanneer je twintig bent, bedoel ik. Ik denk niet dat het nog zal bestaan in de haast amateuristische vorm waarin wij het beoefenen. Overigens vindt de administratie het moeilijk ons een naam te geven: op mijn salarisstrookje staat ‘psycholoog’ en op dat van mijn collega ‘therapeut’. Dat betekent niets. Tegenwoordig heeft men er een hekel aan om het beestje bij de naam te noemen: een blinde is een visueel gehandicapte en een televisiepresentator een artiest; binnenkort zullen doden ‘niet-livenden’ zijn. Wij zijn hyena’s, punt uit. En al walg ik van die naam, beter zijn we denk ik niet te omschrijven.

De vrouw huilt. Ze kijkt ons niet-begrijpend aan, met open mond en een grote vraag in haar ogen die ze aan God zou moeten stellen als die bestaat, maar niet aan ons. Wij hebben er geen antwoord op. Wij hebben nooit een antwoord. We hebben

haar net verteld dat haar dochter van zeventien een uur en vierendertig minuten geleden is gestorven in de ambulance van de Noodhulp, nadat ze ter hoogte van de Boulevard des Italiens 118 is aangereden door een auto. Ze kwam net uit school.

We laten haar builen. We zeggen niets. Laten builen, dat is onze methode. We hebben de tijd.

Mijn werk doet me pijn. Veel te veel dingen doen me pijn. Zoals dat affiche dat ik een paar dagen geleden in de metro heb gezien en dat ik onmogelijk had kunnen missen omdat het ongeveer drie bij vier meter groot was. Er stond een grote mannen-slip op van wit, geribd katoen: door de stof heen kon je duidelijk de vorm van testikels en een stijve penis zien. De witte slip stak af tegen de zwarte ondergrond. Verder was er niets te zien: geen buik, geen dijen. Een slogan was het enige dat uitleg bij het plaatje gaf: BIGARD PAKT UIT. Een groteske, vulgaire uitleg, een soort pornografie van domheid die me wordt opgedrongen en waar ik met miljoenen anderen in weg dien te zinken. Dergelijke dingen zorgen ervoor dat ik me een vreemdeling voel, iemand die de straten en wegen waar zijn medemensens zich elke dag langs haasten niet meer herkent. Ik geloof dat ik niet meer achter ze aan wil lopen.

Je bent nog maar net eenentwintig maanden oud.

Je hebt ogen van agaat die continu bewegen, alsof ze niets willen missen, alles willen zien, je hele omgeving willen opnemen. En ik, het lijkt alsof ik je dag na dag probeer te ontvluchten, terwijl je toch mijn enige, mijn grote wonder bent. Vanochtend gaf ik je een zoen, en toen ik dat deed bedacht ik dat ik je misschien nooit meer zou terugzien. En daar ben je, ondanks je schoonheid en je onschuld, nog lang niet tegen opgewassen.

Het affiche dat ik in de metro zag is een reclame voor een theatervoorstelling. Degene die 'uitpakt' is een komiek die ik een paar weken geleden in een televisieprogramma heb gehoord terwijl ik je je toetje gaf. Hij besprak er zijn duidelijke voorkeur voor 'wilde *bitches*' boven 'gecultiveerde *bitches*' en hij drukte het publiek op het hart voorzichtig te zijn, goed uit te kijken en vooral goed te ruiken, want 'wilde *bitches*' hebben een heerlijke lichaamsgeur, terwijl 'gecultiveerde *bitches*' onecht ruiken, niet genoeg spartelen, te ondiepe kelen hebben en snel vermoeid raken.

Het publiek in de opnamestudio lachte zich te barsten. Al die mensen waren blij dat ze op televisie kwamen en hadden er hun zondagse kleren voor aangetrokken. Het moment werd vastgelegd door oneindig veel videorecorders en de band zou nog jarenlang op familiefestjes en nostalgische avondjes worden afgespeeld. De vrouwen lachten ook, zonder zich af te vragen in welke categorie de ko-

miek ze indeelde: bij de ‘wilde’ of de ‘gecultiveerde *bitches*’.

De presentator lachte veel. Dat was zijn vak. Hij had al jaren dezelfde lach, een lach die altijd onecht klonk en daardoor, tegenstrijdig genoeg, uiteindelijk heel echt was gaan klinken. Ik geloof dat het Michel Drucker was, maar helemaal zeker weet ik het niet want ik gaf je juist te eten en aangezien jij nooit honger hebt, moet ik continu verhalen en boeken bedenken om je af te leiden van het voedsel dat je niet wilt doorslikken. Daarom zat ik niet goed op te letten.

Naast hem zat de zanger Jean-Jacques Goldman ook te lachen over de verdeling van vrouwen in twee categorieën *bitches*. Diezelfde man gaat op tournee om geld in te zamelen voor gratis eetgelegenheden voor daklozen. Met andere zangers en artiesten geeft hij benefietoptredens om ervoor te zorgen dat mensen met honger – ouden van dagen, mannen, kinderen, vrouwen die wel of geen *bitches* zijn – ’s winters kunnen eten.

Ik ben net drieëndertig geworden. Toen ik me vanochtend klaarmaakte om weg te gaan, keek je me met je enorme ogen aan. Je handjes streelden mijn wang. Er zat nog wat babyvoedsel in je mondhoek, dat spul dat naar appels en kersen ruikt, en toen je me kuste bleef er wat van aan mijn neus hangen. Je moest er heel hard om lachen. En ik vroeg me af in wat voor wereld ik je stort nu ik er juist uit wegvlucht.

Toen ik die dag bij Châtelet uit de metro stapte en dat grote affiche voor me zag, bleef ik stilstaan waar ik stond, onbeweeglijk, op het perron. Hoe lang weet ik niet. Ik moest bijna huilen, want plotseling schaamde ik me, alsof ik hoogstpersoonlijk voor die vunzigheid verantwoordelijk was.

Ik was totaal niet agressief en dat verbaasde me. Het zou veel prettiger zijn als ik de bedenker van dat affiche gewoon had kunnen haten, als ik kracht om door te gaan had kunnen putten uit mijn haat voor degene die de voorstelling en slogan had bedacht, die de foto had genomen en tegen het model had gezegd: 'Nee, Coco, hij is nog te slap, je ballen zijn niet goed genoeg te zien, raak verdomme toch eens opgewonden, denk toch aan een of andere *bitch*, wild of gecultiveerd, wat je maar leuk vindt, er lopen er zat rond, en leg dan je pik recht, wil je, hij ligt een beetje scheef en hij moet recht zijn, kaarsrecht zeg ik je, en stijf!'

Ik weet niet wat er plotseling over me heen kwam toen ik voor dat affiche stond, waarom ik plotseling zo ging denken, waar al die gedachten vandaan kwamen die uit me opwelden als enorme golven uit een rioolput.

De laatste tijd zie ik niet meer dezelfde dingen als andere mensen en leg ik ze niet meer hetzelfde uit. 'Je bent gek aan het worden,' zegt mijn collega. Ik werd misselijk, misselijk van mijn hele leven, ik zag je bleke engelengezichtje en de vorm van je

smalle schouder-tjes voor me en ik rook je geboortegeur, zoals je nog maar zo kort geleden uit het lauwe duister van de nacht voor de geboorte bent gekomen, die prachtige nacht waarnaar ik zo graag terug zou keren.

Ik stond te wankelen op het perron, voor dat affiche met die enorme bobbelige slip die voor mij op de lijkwade van een vroeger leven leek.

Ik zei tegen mezelf dat ik niet verder kon. Het affiche maakte me duidelijk dat deze wereld de mijne niet meer is, dat er hier geen plaats meer is voor mij.

Een vrouw bleef stilstaan; ze was een jaar of vijftig en zag er gelaten uit, met ogen die dicht bij de mijne wilden zijn. Ze zei een paar woorden die ik niet verstond. Ze legde haar hand op mijn schouder. Mijn voorhoofd zat onder het zweet. Ze stak me een papieren zakdoekje toe. Ze drukte het in mijn hand en liep toen door.

Ik geloof dat de vrouw die nu tegenover ons zit wel op haar lijkt. Ze huilt. Ze houdt ook een zakdoekje vast. Ze verfrommelt het en knijpt het fijn alsof het een klein lichaampje is. Ze verscheurt het en ze snikt. Mijn collega is nog steeds niet gekalmeerd. Ik zie hoe hij zijn kaken op elkaar klemt. Zijn handen omklemmen de metalen buizen van zijn stoel. Ik weet niet hoe het zou zijn afgelopen als die

vrouw niet op de deur van het Biechthok had geklopt; misschien met vechten. Hij stond op het punt om me een klap te verkopen. Hij had zijn stoel opgepakt en stond ermee boven mijn hoofd te zwaaien, en onderwijl zei hij dat ik een klootzak was.

In mijn hoofd komt van alles met elkaar in botsing. Het is er een enorme warboel. Ik probeer er orde in aan te brengen. Dat is niet gemakkelijk. Toen ik gisteravond terugkwam in de flat, lag je te slapen. Als je slaapt, ben ik altijd bang dat je doodgaat, en tegelijkertijd hoop ik het soms. Het zou het voor mij wat minder moeilijk maken om er zelf tussenuit te knijpen. Dan zouden we eindelijk weer met ons drieën kunnen zijn. In het blauwe schemerdonker van je kamer bleef ik lang naar je staan kijken, zonder geluid te maken. Je arm lag gestrekt naast je hoofd en af en toe bewogen je vingers alsof ze stukjes droom probeerden te grijpen. Ik zoende je drie keer op je voorhoofd en toen deed ik de deur weer dicht.

In de zitkamer lag de oppas languit op de bank naar videoclips van houterig bewegende zangers te kijken die naar uitgebrande politiewagens wezen. Volgens de teksten was de samenleving ‘verrot’, maakte de politie ‘alleen mot’, waren de brave burgers ‘bot’ en moest het allemaal ‘kapot’. De oppas bewoog haar hoofd op het ritme van de muziek en

herhaalde een paar woorden aan het eind van het couplet: 'rot... mot... bot... kapot'. Ze had hamburgers met frites gegeten; in de kamer hing een walm van uien, saus en koud vet. Op het scherm stonden de bandleden nog steeds hevig te schudden; en door hun stralend witte joggingbroek heen grepen ze zich in het kruis.

'Ah, daar ben je!' Ze ging rechtop zitten en glimlachte naar me, en voor de zoveelste keer zag ik de slangen met opengesperde kaken die ze in haar benedenhoektanden had laten graveren. Ze vertelde over jou: 'Tering, wat stond dat wicht strak vanavond, het was een *dirty job* om haar in slaap te krijgen! En ik heb geen flauw idee waarom! Maar toen Joe Star op tv kwam chillde ze opeens, op de bank, tering wat is die gozer goed zeg, die heeft nog eens ballen! En *baby girl* stak haar speen naar hem uit! Maar goed... Ik ben pleite! Ik wil ze niet missen! Het is vrijdag, weet je wel?'

Ja, het is vrijdag. De oppas stond op, pakte haar skates en liet het restje koude frites en het afval van de hamburger op de salontafel voor me achter. Ik bracht haar naar de voordeur en gaf haar het briefje van honderd franc dat ze had verdiend door weeïg ruikend voedsel te eten, af en toe een blik op jou te werpen en onderwijl naar rapmuziek te luisteren.

Ik deed de deur dicht en vroeg me af hoe ze ze zou kúnnen missen, haar tienduizend gelijkgestemden die elke vrijdag uit alle hoeken van Parijs

toestroomden om urenlang samen te skaten, omringd door politie en ambulances.

Ik heb ze een keer gezien, vijf weken geleden. Ik wist niet dat zoiets bestond. De grote, bewegende keten reed op de Boulevard Sébastopol voor me langs als een leger uit een toekomstig tijdperk, met helmen van fluorescerend plastic en hun knieën en ellebogen dik van de harde beschermers. Het kwam me voor dat er geen woord gesproken werd; ik hoorde alleen het zachte gefluit van duizenden wieltjes op het asfalt en het geluid van de regelmatige cadans.

Want alles aan hen was regelmatig; regelmatig en fanatiek tegelijk, naar het voorbeeld van hun blik die ze strak op de rug van de persoon voor zich gericht hielden. Vooral dat maakte me zo bang dat ik ervan verstijfde: die zwijgende orde, die stille discipline en dat stille plezier. Ik bedacht dat die grote slang net zo goed een afgrond in kon rijden als door Parijs kon kronkelen, en dat al die mensen waar hij uit bestond tijdens hun val niets zouden zeggen, geen woord. Het gaf me het gevoel dat ik stond te kijken naar een enorme kudde die in de greep was van een onbekende drug. Ik dacht aan heel kleine wezentjes, aan mechanische soldaten die vooreerst nog geen geweren hadden en met een nieuwe marspas de cultus vierden van een leider die nog niet was aangekomen.

Ik werd er bang van. Doodsbang. ‘Doe niet zo

stom,' zei mijn collega later. 'Dat is toch juist leuk? Daar ontmoet je nog eens iemand!' Tienduizend iemanden tegelijk.

Ik stapte een café binnen; ik had iets sterks nodig. De serveerster gaf me een Suze. 'Je ziet eruit alsof je zin hebt in een Suze!' zei ze toen ik niet kon bedenken wat ik moest bestellen. Met mijn ogen dicht sloeg ik het kruidenbitter achterover. Ik zag weilanden, alpenweiden bezaaid met gele bloemen. Je moeder was gek op gentianen. Ze zei dat het in de steek gelaten bloemen waren en dat dat niet eerlijk was.

De slangachtige stoet werd voorafgegaan door de zwaailichten van politiewagens die de weg vrijmaakten – als ze er tenminste niet toe dienden om de slang in te sluiten, te leiden, ermee te doen wat ze wilden. En achteraan, helemaal aan het einde, reden ambulances die de gewonden opraapten, de kapotte knieën en gedeukte schedels verbonden en misschien ook de lijken opruimden – zozeer was ik ervan overtuigd dat die er moesten zijn en dat ze vliegensvlug werden verstopt onder de putdeksels of in de plastic straattoiletten die Jean-Claude De-caux aan alle gemeentebesturen van Frankrijk heeft verkocht ter vervanging van de elegante giet- en smeedijzeren urinoirs die alleen nog maar bestaan op de antieke foto's van Marville.